

Vogelringstation Oud Valkeveen 2^e periode 2013

Rudy Schippers

Nachtegal met tweede broedsel

De nachtegaal die al vanaf 21 april bij de ringhut aan het zingen was en waarvan het vrouwtje op 19 mei jonge vogels aan het voeren was, is aan een tweede broedsel begonnen. Op 16 juni hadden we hetzelfde vrouwtje weer in handen toen we aan de hand van haar broedvlek konden vaststellen dat zij opnieuw op eieren zat. Dat dit tweede broedsel succesvol is valt te concluderen uit de vangst twee weken later van een mannetje dat nog ter plaatse was. Van mannetjes is namelijk bekend dat die het voedsel aanleveren terwijl het vrouwtje op de eieren zit. Diezelfde 16^e juni was de eerste vogel die we vroeg in de ochtend uit de netten haalden een jonge nachtegaal. Een maand later werd er op dezelfde plaats in dezelfde netopstelling wederom een jonge nachtegaal gevangen die nog maar een paar dagen geleden het nest verlaten had. Dit jong is vermoedelijk afkomstig uit het tweede broedsel.

Jonge nachtegalen gevangen op dezelfde locatie op 16 juni (links) en 14 juli 2013 (rechts)

Van België is bekend dat van de nachtegalen niet meer dan 20% tot een tweede broedsel komt (www.natuurpunthaacht.be/nieuwsbrieven/NIEUWSBRIEF_2009_HERFST.pdf), vooral bij vogels die vroeg in het seizoen aankomen en dat zal in Nederland niet anders zijn. Met het koude en droge voorjaar dat we op Oud Valkeveen mee maakten is zo'n tweede broedsel toch wel erg uitzonderlijk, wetend dat nachtegalen van warmte houden en van een vochtige ondergrond.

Jonge vogels

Diezelfde ochtend hadden we heel wat net uitgevlogen vogels in handen waaronder de roodborst, heggenmus, koolmees, pimpelmees, glanskop, merel en een serie jonge spreeuwen die een slaapplaats hadden in het riet.

Door de verlate opkomst van het riet hebben de in het riet broedende vogels duidelijk een vertraging ten opzichte van vogels die in de omringende bomen en struiken broeden.

Zo werden er eind juni/begin juli volop jonge tjiftjaffen, zwartkoppen en tuinfluiters gevangen en uiteraard ook vele mezen die in de achterliggende bosgebieden broeden maar waarvan de jonge vogels zich graag tegoed doen aan de luizen en kleine mugjes die ze in het riet vinden. Ook de bosrietzangers die in hoge kruiden en laag struikgewas broeden hadden dit jaar eerder jongen dan de kleine karekiet.

Op 7 juli vingen we veel meer jonge vogels dan oudere, wat te verwachten is in deze tijd van het jaar. Overigens is het wel zo dat jonge, onervaren vogels zich minder laten afschrikken door het zien van een net, terwijl oudere vogels hun best doen om de netten te ontwijken door er net naast, er boven of er onderdoor te vliegen. Naast de lokale jonge snorren, een jonge blauwborst en jonge sprinkhaanzanger vingen we ook een aantal soorten, die duidelijk niet in de rietzones van Oud Valkeveen geboren zijn waaronder een gekraagde roodstaart.

Jonge gekraagde roodstaart

Jonge blauwborst

Ook vingen we twee jonge bonte vliegenvangers. Een daarvan bleek ongeveer zes weken eerder geboren te zijn in een nestkast op het kampeerterrein de Franse Kamp waar hij op 5 juni als nestjong was geringd.

Jonge bonte vliegenvanger

Veel soorten, waaronder de in dit artikel afgebeelde vogels, hebben een opvallend vlekkelig jeugdkleed dat dient als een soort van camouflage gedurende hun kwetsbare jeugdfase. Door die camouflage vallen ze minder op, wat het gebrek aan ervaring compenseert, waardoor ze minder makkelijk ten prooi vallen aan predatoren. Binnen een maand nadat ze het nest verlaten hebben beginnen ze met de rui waarna ze het eerstejaars kleed krijgen. Het is vaak niet gemakkelijk om vogels tijdens de juveniele fase te herkennen, niet alleen omdat ze op elkaar lijken, maar ook omdat deze jeugdkleden maar zelden worden afgebeeld in de gangbare vogelgidsen. Een appelvink is voor ons geen algemene soort hoewel ze wel broeden in de aangrenzende bospercelen en grote tuinen. Jonge vogels verspreiden zich over grotere afstanden en we hadden die dag het geluk om eerst een jonge geelkop en later een volwassen vrouwtje in het net te krijgen.

Jonge (geelkop) appelvink

In vergelijking met voorgaande jaren is het aantal jonge vogels aan de lage kant vanwege het droge en koele voorjaar maar er zijn indicaties dat vogels aan een verlaat of zelfs tweede broedsel begonnen zijn waarmee verwacht wordt dat ook de komende weken er nog steeds jonge vogels gevangen zullen worden.

Predatie door grauwe klauwier

Bij een van de rondes die wij op 14 juli liepen vonden we drie dode vogels in het net, een zwartkop, een tuinfluiter en een kleine karekiet waarvan de schedel was stukgehakt en leeggegeten. Dit was zeer uitzonderlijk want dode vogels komen wij zelden of nooit tegen in de netten, laat staan drie bij elkaar. Bij een volgende ronde bleek in een ander net ook een zwaar gewonde grote bonte specht te zitten. Hongerige katten kunnen in de netten klimmen en aanzienlijke schade veroorzaken maar dat was hier niet het geval. Wij dachten aan een gaai of mogelijk een klauwier maar die hadden we hier nog nooit gezien. Een week later zagen we echter een volwassen vrouwtje grauwe klauwier die achter de pimpelmezen aan zat en grote paniek veroorzaakte bij andere kleine vogels. Het raadsel van de dode en aangevreten vogels was daarmee opgelost.

Broedvogels rond de ringplek

Helaas hebben wij van de provincie Noord-Holland te horen gekregen dat wij het gebied pas weer kunnen betreden zodra de vergunning daarvoor afgegeven kan worden. Dit in verband met onderzoek om te bepalen of het ringwerk invloed heeft op de waarden van het Natura-2000 gebied Gooimeer. De broedvogel monitoring die tot midden augustus zou moeten duren hebben wij daardoor niet kunnen voltooien. Aan de hand van de beschikbare gegevens tot eind juli zijn we echter wel in staat een goede schatting te maken van het aantal broedvogels.

Doordat wij tijdens het ringen de broedstadia van de volwassen vogels kunnen bepalen en de wekelijkse veranderingen noteren bij vogels die we terugvangen, kunnen wij inschatten welke soorten en aantallen vogels bij de ringplek broeden. Mede aan de hand van de waarnemingen in het veld gedurende het broedseizoen en aan de hand van de aantallen gevangen jonge vogels komen wij voor dit seizoen tot een schatting van het aantal broedparen (tabel 1).

25-35 kleine karekieten
3-5 zwartkoppen
3-4 tjiftjaffen
3-4 bosrietzangers
3 tuinfluiters
3 fitissen
2 grasmussen
2 zanglijsters
2 heggenmussen
2 winterkoningen
2 rietgorzen
1 nachtegaal (plus 2 paar net buiten het gebied)
1 blauwborst
1 snor
1 rietzanger
1 sprinkhaanzanger

Tabell. Geschatte aantal broedparen rond het Vogelringstation Oud Valkeveen.

De bovenstaande lijst geldt alleen voor een aan het Gooimeer grenzende strook van ongeveer 350 meter riet plus de aangrenzende drogere delen met vooral een ruige oevervegetatie en enkele wilgen. Jonge boomkruipers, mezen, spechten, boomklevers, merels en de appelvink die hier wel gevangen zijn - maar niet broeden - zijn hierbij dus niet genoemd. Hetzelfde geldt voor de boeren en oeverzwaluwen die op hun slaappleats in het riet zijn gevangen. Mogelijk moeten aan de lijst nog wel

een of meerdere broedparen van de waterral worden toegevoegd. Deze horen wij wekelijks maar zijn dit seizoen nog niet gevangen.

De reden voor de fluctuatie in de geschatte aantallen is dat er tijdens het broeden meer mannetjes dan vrouwtjes in de netten kwamen, terwijl voor een beoordeling van de voortgang van broedstadia juist vrouwtjes nodig zijn. Nadat de jonge vogels het nest verlaten hebben komen die vaak samen met de vrouwtjes in de netten, maar op zo'n moment weten we niet zeker dat dit vogels uit ons eigen gebied zijn.

Vooraf voor de kleine karekiet wordt het op die manier moeilijk om te bepalen of de jonge vogels die later in het seizoen gevangen worden afkomstig zijn uit een tweede broedsel van onze eigen vogels of dat die jonge vogels uit Flevoland, Friesland of elders in Nederland afkomstig zijn. Nog later in het seizoen is het zelfs waarschijnlijker dat we te maken hebben met doortrekkende kleine karekieten uit Denemarken en Zweden.

Mochten er vragen zijn over het bovenstaande en het werk van het vogelringstation het Gooi in zijn algemeenheid dan kunt u een mailtje sturen naar vrshetgooi@gmail.nl

Mededeling Vogelringstation No. 13